

۱. وقتی بشر به این نتیجه رسید که برای زندگی به تشکیل جامعه نیازمند است، همزمان برای حفظ جامعه‌اش به این نتیجه رسید که جامعه باقی می‌ماند اگر قانون داشته باشد. هرچه جوامع پیچیده‌تر و بزرگ‌تر شدند نظام قوانین نیز حجیم‌تر و پایبندی به آن نیز ضروری‌تر به نظر رسید؛ چنان‌که «ضمانت اجرای تبعیت از قانون» جزئی از عناصر قانون قرار گرفت و برای حفظ آن مجریانی مقتدر و برای ناقضان، مجازات‌هایی متنوع لحاظ شد.

۲. تطور جوامع تا به امروز، بخش عمده‌ای از زندگی بشر را در مسیر تمدن قرار داده و «اصل حاکمیت قانون» را شکل داده است. اصلی که ضامن بقای جامعه و جلوگیری از بازگشت جامعه به دوران خشونت، ناامنی، بی‌ثباتی و دادگستری خصوصی است؛ بنابراین از مشخصات ذاتی جامعه متمدن و افراد آن، احترام به قانون است.

۳. در جامعه قانونمند، پایبندی به قانون به معنای آن نیست که مشکلات و مسائلی وجود ندارد و رویکردهای اعتراضی و اصلاحی نباید صورت گیرد، بلکه اعتراض و تلاش برای اصلاح، نشان‌دهنده زنده بودن جامعه و واکنش طبیعی به مسائل و دغدغه‌های اجتماعی است، ولی ملاحظه مهم این است که اعتراض نباید وجود قانون، یعنی بقای جامعه و جلوگیری از بازگشت جامعه به دوران خشونت را هدف بگیرد. بدیهی است اعتراضی که به نابودی جامعه بینجامد فایده‌ای ندارد به جز بازگشت به دوران خشونت، ناامنی دهشتناک و بربریت.

۴. لاجرم اعتراض مثل هر رفتار اجتماعی باید مطابق قانون باشد. البته همه جوامع مردم‌سالار، مانند جمهوری اسلامی ایران، اعتراض را حق مردم دانسته‌اند، کم‌اینکه اصل هشتم قانون اساسی، امر به معروف و نهی از منکر را حق و تکلیف مردم دانسته است. اصل بیست‌وهفتم نیز تصریح می‌کند: «تشکیل اجتماعات و راه‌پیمایی‌ها، بدون حمل سلاح، به شرط آنکه مخل مبانی اسلام نباشد آزاد است.»

۵. سیاق اصل بیست‌وهفتم قانون اساسی اولاً نشان می‌دهد که تشکیل اجتماعات و راه‌پیمایی «حق ملت» است و ثانیاً تنها دو قید کاملاً معقول وجود دارد: قید عدم مخل مبانی اسلام که قیدی است مبتنی بر روح قانون اساسی، و قید عدم حمل سلاح، ناظر به لزوم پرهیز از خشونت و اضرار به غیر. این قیود در ادبیات اعلامیه جهانی حقوق بشر در بند دوم ماده ۲۹ بیان شده که اعمال حقوق و آزادی‌ها نباید با ارزش‌های اخلاقی، نظم عمومی، رفاه عمومی و اصل لاضرر مغایر باشد: «هرکس در اجرای حقوق و استفاده از آزادی‌های خود فقط تابع محدودیت‌هایی است که به وسیله قانون منحصرأ به منظور تأمین، شناسایی و مراعات حقوق آزادی‌های دیگران و برای رعایت مقتضیات صحیح اخلاقی و نظم عمومی و رفاه همگانی در شرایط یک جامعه مردم‌سالار وضع گردیده است.»